

Sygn. akt III UK 174/10

WYROK
W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 19 maja 2011 r.

Sąd Najwyższy w składzie :

SSN Andrzej Wróbel (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Zbigniew Hajn

SSN Roman Kuczyński

w sprawie z odwołania Z. O.

od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w S.

o prawo do emerytury,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń

Społecznych i Spraw Publicznych w dniu 19 maja 2011 r.,

skargi kasacyjnej organu rentowego od wyroku Sądu Apelacyjnego

z dnia 20 maja 2010 r.,

**uchyla zaskarżony wyrok i przekazuje sprawę Sądowi
Apelacyjnemu do ponownego rozpoznania.**

Uzasadnienie:

Zakład Ubezpieczeń Społecznych – Oddział w S. decyzją z dnia 7 grudnia 2009 r. odmówił Z. O. prawa do emerytury w niższym wieku emerytalnym,

ponieważ wnioskodawca nie wykazał piętnastoletniego okresu pracy w warunkach szczególnych.

Sąd Okręgowy w S. – Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych wyrokiem z dnia 9 marca 2010 r. zmienił zaskarżoną odwołaniem wnioskodawcy powyższą decyzję organu rentowego i przyznał Z. O. prawo do emerytury od dnia 14 listopada 2009 r.

Sąd ustalił między innymi, że wnioskodawca od 10 grudnia 1973 r. do 22 czerwca 1974 r. był zatrudniony na stanowisku konduktora w PKS, a następnie do 1 lipca 1975 r. do 19 czerwca 2007 r. – w Krajowej Spółce Cukrowej SA w T. – Oddział C. S., przy czym od 1 lipca 1976 r. do 30 czerwca 2004 r. wykonywał pracę maszynisty ciężkich maszyn budowlanych lub drogowych jako maszynista ładowarki jednonaczyniowej-ślusarz, natomiast od 1 lipca 1975 r. do 30 czerwca 1976 r. pracował jako robotnik wyładunkowy. W ocenie Sądu, mimo że stanowisko pracy wnioskodawcy było określone jako jako maszynista ładowarki jednonaczyniowej-ślusarz, w tym okresie obsługiwał wyłącznie ciężkie urządzenia załadowczo-wyładowawcze jak koparki, ładowarki i spycharki. W czasie roku kalendarzowego w cukrowni S. można był wyróżnić dwa okresy: kampanię buraczaną od września do stycznia i okres remontowy. W czasie kampanii buraczanej wnioskodawca za pomocą ładowarki ładował buraki, a w okresie remontowym wydobywał błoto z oczyszczalni. Dodatkowo zimą, przy pomocy ciężkiego sprzętu odśnieżał i odwadniał teren wokół cukrowni. Wnioskodawca nigdy nie wykonywał prac ślusarskich i nie miał do tego kwalifikacji.

W ocenie Sądu, zatrudnienie i wykonywanie pracy przez wnioskodawcę w warunkach szczególnych, określanej w wykazie A dziale V poz. 3 „praca maszynisty ciężkich maszyn budowlanych i drogowych” potwierdza świadectwo pracy wystawione przez pracodawcę, akta osobowe wnioskodawcy, zeznania wnioskodawcy i świadków. W rezultacie Sąd stwierdził, że wnioskodawca spełniał warunki określone w art. 184 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń społecznych w związku z § 4 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze, bowiem ukończył 60 lat oraz do dnia wejścia w życie ustawy

udowodnił okres zatrudnienia ponad 25 lat, w tym piętnastoletni okres pracy w warunkach szczególnych.

Sąd Apelacyjny wyrokiem z dnia 20 maja 2010 r. oddalił apelację organu rentowego od powyższego wyroku Sądu pierwszej instancji.

Zdanie Sądu Apelacyjnego, istotne dla rozstrzygnięcia sprawy, jest ustalenie, czy stanowisko pracy wnioskodawcy jest wymienione w wykazie i czy praca wykonywana przez wnioskodawcę jest pracą w szczególnych warunkach. Według Sądu Apelacyjnego, prawidłowo przyjął Sąd pierwszej instancji, że wykonywanie pracy na stanowisku maszynisty ładowarki jednonaczyniowej jako wymienione pod poz. 3 działu V wykazu A załącznik do rozporządzenia uprawnia do nabycia prawa do emerytury i bez znaczenia jest przy tym kwestia przynależności pracodawcy do określonej gałęzi przemysłu. Okoliczność, że cukrownia nie jest zakładem budowlano-drogowym i nie zajmowała się działalnością budowlaną, nie może przesądzać o odmowie zaliczenia okresu pracy w pełnym wymiarze czasu pracy na stanowisku wymienionym w wykazie A. Zamiarem ustawodawcy nie było zawężenie wykazu prac wyłącznie do konkretnych gałęzi przemysłu, ale ich usystematyzowanie, na co wskazuje dział XIV. Praca maszynisty ciężkich maszyn budowlanych i drogowych, w tym przypadku operatora ładowarki jednonaczyniowej, jest wymieniona w wykazie i zatrudnienie na tym stanowisku jest traktowane jako praca w szczególnych warunkach bez względu na to, czy wykonywana jest w zakładzie pracy należącym do resortu ministerstwa leśnictwa, rolnictwa i gospodarki żywnościowej czy też ministerstwa budownictwa. Odmienna interpretacja tych przepisów oznacza naruszenie zasady równości wobec prawa (art. 32 Konstytucji RP), która nakazuje jednakowe traktowanie podmiotów w obrębie określonej kategorii. Wszystkie bowiem podmioty prawa charakteryzujące się w równym stopniu daną cechą istotną (relewantną) powinny być traktowane równo, a więc według jednakowej miary, bez różnicowań zarówno dyskryminujących jak i faworyzujących. W niniejszej sprawie taką cechą relewantną jest nabycie prawa do wcześniejszej emerytury ze względu na pracę w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze.

Organ rentowy zaskarżył powyższy wyrok Sądu Apelacyjnego w całości skargą kasacyjną, w której zarzucił zaskarżonemu wyrokowi naruszenie prawa

materialnego przez błędne zastosowanie art. 184 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych wskutek błędnej wykładni art. 32 ustawy przez pominięcie zawartej w nim definicji pracy w szczególnych warunkach oraz błędną wykładnię przepisów § 2 ust. 1 i § 4 rozporządzenia oraz wykazu A przez zastosowanie do tego wykazu jako przepisu przejściowego i wyjątkowego wykładni rozszerzającej, porównań i analogii

Wskazując na powyższe podstawy wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku w całości do ponownego rozpoznania Sądowi Apelacyjnemu ewentualnie o uchylenie zaskarżonego wyroku w całości i orzeczenie co do istoty przez zmianę wyroku Sądu pierwszej instancji i oddalenie odwołania wnioskodawcy w całości.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna ma uzasadnione podstawy.

Należy przypomnieć, że art. 32 ust. 1 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych wprowadza jako kryterium dyferencjacji wieku emerytalnego - określonego w art. 27 tego aktu dla ubezpieczonych urodzonych przed dniem 1 stycznia 1949 r. na co najmniej 60 lat dla kobiet i 65 lat dla mężczyzn - rodzaj wykonywanej pracy (tj. szczególne warunki, w jakich jest ona świadczona lub szczególny jej charakter), narażający na szybsze zrealizowanie się ryzyka emerytalnego z powodu wcześniejszej, niż powszechnie, utraty sprawności psychofizycznej pracownika. Brzmienie powołanego przepisu nie pozostawia bowiem wątpliwości, że prawo do emerytury w wieku niższym od powszechnego przysługuje jedynie osobom wykonującym owe prace w ramach pracowniczego zatrudnienia (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 12 lutego 2004 r., II UK 246/03, OSNP 2004 nr 20, poz. 358; z dnia 25 stycznia 2005 r., I UK 142/04, OSNP 2005 nr 17, poz. 272; z dnia 29 czerwca 2005 r., I UK 300/04, OSNP 2006 nr 5-6, poz. 94 i z dnia 8 maja 2008 r., I UK 354/07, MPP 2008 nr 10). Wprawdzie ust. 2 cytowanego artykułu zawiera definicję (pojęcie) pracownika zatrudnionego w szczególnych warunkach, stanowiąc iż jest nim pracownik zatrudniony przy pracach o znacznej szkodliwości dla zdrowia oraz o znacznym stopniu uciążliwości lub wymagających wysokiej sprawności psychofizycznej ze względu na bezpieczeństwo własne bądź otoczenia, lecz uregulowania omawianego artykułu

nie precyzują szczegółowych przesłanek nabycia prawa do emerytury w obniżonym wieku. Artykuł 32 ust. 4 ustawy odsyła w tej materii do dotychczasowych przepisów, którymi są przepisy rangi ustawy lub wydane na mocy delegacji ustawowej (uchwała składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 13 lutego 2002 r., III ZP 30/01, OSNP 2002 nr 10, poz. 243). Aktem prawnym normującym tę problematykę jest rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz.U. Nr 8, poz. 43 ze zm.). Jak zauważył Trybunał Konstytucyjny w uzasadnieniu wyroku z dnia 14 czerwca 2004 r., P 17/03 (OTK-A 2004 nr 6, poz. 57), odesłanie to powinno być odczytywane jako kierujące do rozporządzenia w zakresie, w jakim chodzi o ustalenie kwestii wskazanych w art. 32 ust. 4 ustawy, tj. wieku emerytalnego, rodzajów prac lub stanowisk oraz warunków, na podstawie których osobom wymienionym w ust. 2 i 3 tego artykułu przysługuje prawo do emerytury.

Przepisy § 2 ust. 1, § 3 i § 4 ust. 1 rozporządzenia kreują zaś dla pracownika, który wykonywał prace w szczególnych warunkach, wymienione w wykazie A, następujące przesłanki nabycia prawa do przedmiotowego świadczenia:

- 1) osiągnięcie wieku emerytalnego, wynoszącego 55 lat dla kobiet i 60 lat dla mężczyzn,
- 2) posiadanie wymaganego okresu zatrudnienia, określonego w odniesieniu do kobiet na 20 lat a do mężczyzn na 25 lat i
- 3) legitymowanie się co najmniej 15 letnim stażem pracy w szczególnych warunkach, wykonywanej stale i w pełnym wymiarze czasu pracy obowiązującym na danym stanowisku.

W rozpoznawanej sprawie jest sporne, czy wnioskodawca zatrudniony w pełnym wymiarze czasu pracy, wykonujący czynności operatora koparki jednoznaczniowej, zajmujący się w ramach zatrudnienia załadowywaniem i rozładowywaniem buraków w cukrowni w okresie kampanii buraczanej, zaś w pozostałym okresie – usuwaniem koparką błota z oczyszczalni, a w czasie zimy – odśnieżaniem, wykonywał czynności określone w wykazie A, dziale V poz. 3 załącznika do rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych szczególnych warunkach lub w

szczególным charakterze (Dz.U. Nr 8, poz. 43 ze zm.) – „Prace maszynistów ciężkich maszyn budowlanych lub drogowych.”

W związku z tym wymaga podkreślenia, że dla oceny, czy pracownik pracował w szczególnych warunkach, nie ma istotnego znaczenia nazwa zajmowanego przez niego stanowiska, tylko rodzaj powierzonej mu pracy. Praca w szczególnych warunkach to praca wykonywana stale (codziennie) i w pełnym wymiarze czasu pracy (przez 8 godzin dziennie, jeżeli pracownika obowiązuje taki wymiar czasu pracy) w warunkach pozwalających na uznanie jej za jeden z rodzajów pracy wymienionych w wykazie stanowiącym załącznik do rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. (wyroki Sądu Najwyższego z dnia 14 września 2007 r., III UK 27/07, OSNP 2008 nr 21-22, poz. 325; z dnia 19 września 2007 r., III UK 38/07, OSNP 2008 nr 21-22, poz. 329; z dnia 6 grudnia 2007 r., III UK 66/07, LEX nr 483283; z dnia 22 stycznia 2008 r., I UK 210/07, OSNP 2009 nr 5-6, poz. 75 i z dnia 24 marca 2009 r., I PK 194/08, LEX nr 528152). Decydującą rolę w analizie charakteru pracy ubezpieczonego z punktu widzenia uprawnień emerytalnych ma zatem możliwość jej zakwalifikowania pod którąś z pozycji wspomnianego załącznika do rozporządzenia Rady Ministrów. W świetle art. 32 ust. 4 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych pracami w szczególnych warunkach nie są bowiem wszelkie prace wykonywane w narażeniu na kontakt z niekorzystnymi dla zdrowia pracownika czynnikami, lecz jedynie takie, które zostały rodzajowo wymienione w tymże rozporządzeniu. Przepis § 1 ust. 1 rozporządzenia stanowi zresztą, że akt ten ma zastosowanie do pracowników wykonujących prace w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze, wymienione w § 4 - 15 rozporządzenia oraz w wykazach stanowiących załącznik do niego.

Sądy obydwu instancji próbowały zaliczyć zajmowane przez ubezpieczonego stanowisko maszynisty ładowarki jednonaczyniowej-ślusarza w cukrowni do stanowiska wykonywania czynności określonych w wykazie A, dziale V poz. 3 załącznika do rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz.U. Nr 8, poz. 43 ze zm.) – „Prace maszynistów ciężkich maszyn budowlanych lub drogowych.” Sądy obu instancji uznały, że mimo

iż Dział V, w którym znajduje się powyższa pozycja, jest zatytułowany „W budownictwie i przemyśle materiałów budowlanych”, to ostatecznie nie ma to znaczenia prawnego, bowiem zamiarem ustawodawcy nie było zawężenie wykazu prac wyłącznie do konkretnych gałęzi przemysłu, ale ich usystematyzowanie. Stanowisko to jest oczywiście nietrafne, bowiem przyznając zasadniczą rolę w kwalifikowaniu prac w szczególnych warunkach cytowanemu rozporządzeniu Rady Ministrów warto podkreślić, że w świetle przepisów wykazu A, stanowiącego załącznik do tegoż rozporządzenia, wyodrębnienie owych prac ma charakter stanowiskowo - branżowy. Pod pozycjami zamieszczonymi w kolejnych działach wykazu wymieniono bowiem konkretne stanowiska przypisane danym branżom, uznając je za prace w szczególnych warunkach uprawniające do niższego wieku emerytalnego. Taki sposób kwalifikacji prawnej tychże prac nie jest dziełem przypadku. Specyfika poszczególnych gałęzi przemysłu determinuje bowiem charakter świadczonych w nich prac i warunki, w jakich są one wykonywane, ich uciążliwość i szkodliwość dla zdrowia. Nie można zatem swobodnie czy wręcz dowolnie, z naruszeniem postanowień rozporządzenia, wiązać konkretnych stanowisk pracy z branżami, do których nie zostały one przypisane w tym akcie prawnym (niepublikowany wyrok Sądu Najwyższego z dnia 1 czerwca 2010 r., II UK 21/10).

Dokonując niewłaściwej kwalifikacji wykonywanej przez ubezpieczonego pracy maszynisty ładowarki jednonaczyniowej-ślusarza w cukrowni, Sąd Apelacyjny naruszył przepisy § 4 ust. 1 rozporządzenia Rady Ministrów w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze i załącznika do cytowanego rozporządzenia, a w konsekwencji tegoż - naruszył także art. 32 ust. 4 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, odsyłający do rozporządzenia przy ustalaniu szczegółowych przesłanek nabycia prawa do emerytury z obniżonego wieku, o jakim stanowi ust. 1 tego artykułu.

Biorąc powyższe pod rozwagę, Sąd Najwyższy orzekł jak w sentencji.

